

Opinie & Debat

DADERS EN SLACHTOFFERS

Pesten bestrijden doe je zoals stofzuigen: steeds opnieuw, ook in de hoeken

De neiging om al te pessimistisch te zijn over het bestrijden van pesten op school, zoals in de nieuwe film *Un monde*, is misplaatst. De docenten spelen een sleutelrol en die krijgen steeds beter greep op de negatieve groepsdynamiek.

Pesten moet mogelijk strafbaar worden.' Met die opmerking trok de kinderombudsvrouw, Margrite Kalverboer, dit najaar volop aandacht. Sinds vorige week draait de film *Un monde* in de bioscoop. Zelden maakte een film zo duidelijk wat het is om een verschoppeling te zijn.

Kinderen pesten meestal buiten het blikveld van volwassenen. Als de vader van de hoofdpersonen uit de film aan de rand van het schoolplein staat te observeren, doet hij dat uit bezorgdheid, maar wordt ook duidelijk hoe machteloos hij is.

Vreemd genoeg komen de leerkrachten in de film ook zwak over. Dat is onnodig. Met een rapport over de sociale relaties in de klas kunnen leerkrachten achterhalen hoe leerlingen in de groep liggen, wie er populair is en wie door wie wordt gepest. *Un monde* gaat voorbij aan deze groepsdynamiek. De acties van de pestkop lijken meer gedreven door sadisme dan door een streven naar populariteit. Niemand komt voor elkaar op.

Kinderen vinden het moeilijk om aan volwassenen te vertellen dat ze worden gepest. Daarom is het des te belangrijker dat ouders en leerkrachten het serieus nemen als ze dat doen. *Un monde* laat zien dat kinderen wel de gelijk signalen afgeven, maar dat die niet of verkeerd worden opgepikt. Wat niet helpt, is dat de vader van de slachtoffers de pestkop gaat bedreigen. Wat ook niet werkt, is dat de school de pestkop excuses laat maken. Wat wel zin heeft, is dat leerkrachten met een goed programma werken en monitoren of alle kinderen het wel naar hun zin hebben.

Als de kinderombudsvrouw het strafrecht wil inzetten om pesten aan te pakken, dan laat deze film zien dat rotscholen moeten worden gedwongen het pesten aan te pakken. Toen in het schooljaar 2012-'13 enkele jongeren met een pestverleden een einde aan hun leven maakten, vroegen staatssecretaris Sander Dekker en kinderombudsman Marc Dullaert zich af of scholen wel een goede aanpak hadden tegen pesten. Om het kaf van het koren te scheiden werd er een Commissie Antipestprogramma's opgericht.

Ruim zestig programma's werden in 2014 door die commissie beoordeeld waarbij negen programma's als kansrijk werden beoordeeld. Alle andere programma's werden afgevoerd omdat het geldverspilling is of, erger, omdat ze averechts werken.

In de zeven jaren daarna heeft het onderzoek naar pesten veel vooruitgang geboekt. Dankzij het onderzoek *Wat werkt tegen pesten* is bekend dat alleen de schoolbrede programma's KiVa en Prima en de klasseninterventie Taakspel effectief zijn tegen pesten. Het Noorse Prima en het Finse KiVa zetten allebei de

Beeld uit de film *Un monde*, over pesten op school.

René Veenstra is hoogleraar sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen.

kracht van de groep in om het pesten te reduceren. In beide programma's krijgen leerkrachten lesmateriaal aangereikt, waarmee ze kinderen kunnen leren om aardig tegen elkaar te doen, anderen met respect te behandelen, elkaar te helpen en te willen dat pesten stopt.

Een kosten-batenanalyse liet zien dat elke geïnvesteerde euro in KiVa in Nederland op de lange termijn de samenleving 4 euro tot 6,70 euro oplevert. Zo lonend is het dus om pesten aan te pakken met een effectief programma. Ook is bekend dat voor de invoering van deze programma's de leerkracht cruciaal is.

Antipestprogramma's zijn goed te vergelijken met een krachtige stofzuiger. Het zijn vervolgens de leerkrachten die het apparaat moeten gebruiken. Wanneer het in een kast blijft staan, doet het zijn werk niet. Net als stofzuigen moet het aanpakken van pesten het hele jaar door worden gedaan. Zoals er altijd goed moet worden gezogen in de hoeken, geldt dat er bij pesten ook duidelijke hotspots zijn: het

Bij pesten zijn er duidelijke hotspots: het schoolplein, de gangen, de kleedkamers, het internet

HELP HET JUISTE KIND

■ In het interview met Laura Wandel (V, 25 november) over haar film *Un monde*, over pesten, doet het mij pijn haar te horen zeggen dat: 'degene die pest geholpen moet worden'. De pesters 'zouden te weinig zelfvertrouwen hebben'. Tijdens mijn werk in de psychiatrie, de drugshulpverlening en de criminaliteit heb ik nu juist die visie door tientallen jongeren horen noemen als de grootste valkuil. 'Terwijl ik op de grond geschopt werd, begonnen ze te praten met degene die aan het schoppen was.' Met 'ze' werden dan de leraar, politieagent of hulpverlener bedoeld.

De neiging om degenen die pesten, de daders, als slachtoffers te willen zien, heb ik de laatste jaren sterker zien worden. Vele daders hebben een beroerde jeugd gehad en te weinig zelfvertrouwen: eens. Maar de jongeren die wij opvingen en behandelden, waren altijd de slachtoffers van vaak jarenlang getreiter, gesar en agressief gedrag op school. De gevolgen daarvan droegen de slachtoffers van dit schadelijke gedrag jarenlang met zich mee en mondden niet zelden uit in verslaving, depressiviteit of suïcide. Mijn pleidooi gericht op iedereen die zich met pestgedrag bezighoudt: blijf uw aandacht vooral besteden aan de kinderen die gepest worden, zij hebben het hardste uw hulp nodig.

Jan Bouman, klinisch psycholoog

schoolplein, de gangen, de kleedkamers of het internet.

Waar in 2013 de staatssecretaris en de kinderombudsman de wildgroei van antipestprogramma's wilden stoppen, lijkt het onderzoek *Wat werkt tegen pesten* uit 2018 niet of nauwelijks iets uitgehaald te hebben. De overgrote meerderheid van scholen gaat gewoon op de oude voet verder. Terwijl er met KiVa, PRIMA en Taakspel krachtige stofzuigers voorhanden zijn, hanteren ze nog steeds veger en blik.

Het gevolg is dat op te veel scholen nog steeds het recht van de sterkste geldt. Scholen waar leerkrachten niet weten welke kinderen hulp nodig hebben en niet weten hoe ze van de klas een groep kunnen maken. Te veel kinderen staan er net als de kinderen in *Un monde* alleen voor en denken dat er iets mis is met hen. Aan alle scholen de taak om ieder kind een fijne schooltijd te geven.